

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi hovioikeuslain 5 §:n ja kärjäoikeuslain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan yksinkertaistettavaksi menettelyä nimitettäessä hovioikeuteen ylimääräinen hovioikeudenneuvos ja kärjäoikeuteen ylimääräinen kärjätuomari. Ehdotuksen mukaan heidät nimittäisi korkein oikeus hovioikeuden esityksestä.

Kärjäoikeuslakiin tehtäisiin myös eräitä toiminnan kehittämistä koskevia, käytännössä tarpeelliseksi havaittuja muutoksia. Virkakennetta kehitettäisiin perustamalla kärjäoikeus-

kaalin virkoja. Notaarin mahdollisuutta toimia kärjäoikeuden istunnossa jäsenenä ja puheenjohtajana laajennettaisiin. Myös laamannin mahdollisuutta määrätä kansliahenkilökuntaan kuuluva suorittamaan lainkäyttötehtäviä lisätäisiin.

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun ne on hyväksytyt ja vahvistettu.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

1.1. Ylimääräisten hovioikeudenneuvosten ja ylimääräisten kärjätuomareiden nimitysmenettely

Voimassa olevat säännökset

Hallitusmuodon 87 §:ssä (637/87) säädetään, että presidentti nimittää hovioikeuksien jäsenet ja kärjätuomarit. Hallitusmuodon 89 §:n (637/87) mukaan muun muassa hovioikeuksien jäsenten ja kärjätuomareiden virat on, viran oltua haettavaksi julistettuna täytettävä virkaehdotuksen nojalla, johon se viranomaisen, jolta virkaa on haettu, panee hakijoista kolme vahvistettujen perusteiden mukaan ansiokkainta. Hovioikeuden jäseniä ja kärjätuomareita koskevasta virkaehdotuksesta on korkeimman oikeuden annettava lausuntonsa. Hovioikeus julistaa sekä hovioikeuksien että kärjäoikeuksien tuomareiden virat haettaviksi. Hakuaika on yleensä 30 päivää. Hakukuulutukset julkaistaan Virallisessa lehdessä. Ehdollepanon suo-

rittaa hovioikeuden täysistunto. Valitusaika ehdollepanosta on 30 päivää. Valitusajan kuluttua hovioikeus antaa valituksista lausunnon, minkä jälkeen korkein oikeus käsittelee valitukset ja antaa lausunnon tasavallan presidentille. Vasta tämän jälkeen nimitysasia voidaan esitellä tasavallan presidentille.

Hovioikeuslain (56/94) 5 §:n 1 momentin mukaan hovioikeuteen voidaan käsiteltävien asioiden lukumäärän tai laadun vuoksi taikka muusta erityisestä syystä määrääjäksi nimittää ylimääräisiä hovioikeudenneuvoksia. Ylimääräisellä hovioikeudenneuvoksella on oltava sama kelpoisuus kuin vakinaisellakin hovioikeudenneuvoksella. Pykälän 2 momentin mukaan ylimääräinen hovioikeudenneuvos nimitetään samassa järjestyksessä kuin hovioikeuden vakinaisen jäsenen.

Kärjäoikeuslain (581/93) 3 §:n mukaan käsiteltävien asioiden lukumäärän tai laadun vuoksi taikka muusta erityisestä syystä kärjäoikeuteen voidaan nimittää määrääjäksi ylimääräisiä kärjätuomareita. Samassa pykälässä säädetään muun muassa, että ylimääräisen

käräjätuomarin kelpoisuudesta ja nimittämisestä on voimassa, mitä käräjätuomarista säädetään.

Voimassa olevat säännökset mahdollistavat siis ylimääräisten määräaikaisten tuomareiden nimittämisen sekä hovioikeuksiin että käräjäoikeuksiin. Perusteet sekä hovioikeuslaissa että käräjäoikeuslaissa ylimääräisten tuomareiden nimittämiseksi ovat samanlaiset.

Hovioikeudenneuvosten ja käräjätuomareiden nimitysmenettelystä yleensä

Alioikeuksien tuomareiden nimitysjärjestelmä yhtenäistettiin alioikeusuudistuksen myötä. Hallituksen esityksessä yleisten alioikeuksien tuomareiden nimitysjärjestelmän uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi (HE 29/1986 vp) on käsitelty muun muassa nimitysratkaisua edeltävää menettelyä. Esityksessä lausutaan virkaehdotuksen hyvänä puolena olevan sen, että se osaltaan turvaa tuomioistuinlaitoksen asiantuntemus tulee varmemmin huomioon otetuksi nimitysratkaisua tehtäessä. Esityksessä katsottiin edelleen lakimestuomarin ammattipätevyden huomioon ottamisen turvaamiseksi parhaaksi vaihtoehdoksi se, että ehdotus- tai esitysoikeus säilytetään tuomioistuinlaitoksella. Esityksessä on viitattu vuonna 1988 voimaan tullutta valtion virkamieslakia edeltäneeseen hallituksen esitykseen (HE 238/1984 vp), jossa ehdollepanomenettelyn huonona puolena on pidetty sitä, että sillä sidotaan nimittävän viranomaisen harkintavalta yksinomaan virkaehdotuksessa mainittuihin henkilöihin. Mainitussa hallituksen esityksessä ehdotettiin muiden kuin tuomarin virkojen osalta ehdollepanomenettely korvattavaksi pääsääntöisesti esitys- tai lausuntomenettelyllä.

Kuluvan lokakuun 11. päivänä mietintönsä luovuttanut tuomarinuratoimikunta (1994:15) käsittelee myös laajalti tuomareiden nimitysjärjestelmää. Mietinnössä todetaan ehdollepanomenettelyn hyvänä puolena edellä mainittujen seikkojen lisäksi se, että viranhakijoiden oikeusturvan on katsottu lisääntyvän, kun heillä on mahdollisuus valittaa virkaehdotuksesta. Toimikunta lausuu kuitenkin, että ehdollepano on käytännössä osoittautunut hitaaksi ja jäykäksi menettelyksi. Järjestelmä onkin mietinnön mukaan suunniteltu lähinnä ”kertaluonteisia” virkanimityksiä varten.

Tuomarinuratoimikunta ei esitä muutoksia

tuomioistuinlaitoksen nykyiseen nimitysjärjestelmään nimittävän viranomaisen osalta. Nimittävänä viranomaisena olisi siis edelleenkin tasavallan presidentti. Ehdollepanomenettelyä esitetään kuitenkin luovuttavaksi. Sen sijaan hovioikeus antaisi viranhakijoista lausunnon korkeimmalle oikeudelle. Korkein oikeus tekisi täysistunnossaan oikeusministeriön esittelystä esityksen tasavallan presidentille ja käsitelisi myös hovioikeuden lausunnona tehdyt muistutukset.

Siltä varalta, että tasavallan presidentin valtaoikeuksia muusta syystä ryhdytään muuttamaan, toimikunta kuitenkin katsoo, että muiden kuin ylimpien tuomarinvirkojen osalta nimitystoimivalta tulisi uskoa korkeimmalle oikeudelle. Tällöin korkein oikeus nimittäisi hovioikeudenneuvokset ja käräjätuomarit hovioikeuden perustellusta esityksestä. Esityksen hovioikeudessa tekisi sen johtoryhmä, mihin kuuluvat presidentti, hovioikeudenlaamannit eli osastojen puheenjohtajat ja kansliapäällikkö. Toimikunta on erityisesti kiinnittänyt nykyisen menettelyn puutteena huomiota siihen, ettei ehdollepanoja, esityksiä ja lausuntoja yleensä mitenkään perustella. Toimikunta on käsitellyt myös niin sanotun tuomarinvalintalautakunnan tarpeellisuutta. Se on katsonut, että tällaisen lautakunnan mukanaolo jossakin muodossa on perusteltua. Tällöin lautakunta antaisi lausunnon hovioikeuden johtoryhmälle. Edelleen toimikunta lausuu, että hovioikeuden tulisi varata käräjäoikeuden laamannille mahdollisuus lausunnon antamiseen käräjätuomarin virkaa hakeneista, ennen kuin hovioikeus tekisi esityksensä. Viranhakijoilla olisi mahdollisuus tehdä muistutus korkeimmalle oikeudelle.

Edellä mainitussa tuomarinuratoimikunnan mietinnössä on siis selvitetty tuomareiden nimitysjärjestelmää kokonaisuudessaan. Nyt ehdotettavat muutokset koskevat vain ylimääräisten hovioikeudenneuvosten ja ylimääräisten käräjätuomareiden nimittämistä. Muutostarve on lähtöisin käytännön mukanaan tuomista ongelmista: nimittämismenettely on liian hidas ja kankea, kun kysymys on varsin lyhytaikaisista nimityksistä. Tuomarinuratoimikunnan mietinnöstä voidaan kuitenkin todeta, että sen esittämä vaihtoehto, minkä mukaan nimittävänä viranomaisena olisi korkein oikeus, on sopusoinnussa tämän esityksen kanssa. Todettakoon vielä, että ennen alioikeuksien yhtenäistämistä korkein oikeus nimitti kihlakunnanoi-

keuksien lakimiestuomarit sekä raastuvanoikeuksien pormestarit.

Ylimääräisten hovioikeudenneuvosten ja käräjätuomareiden nimityskäytännöstä

Ylimääräisiä hovioikeudenneuvoksen virkoja on perustettu hovioikeuksiin lähinnä asiaruuhkien vuoksi. Viimeksi tämän vuoden toisessa lisätalousarviossa myönnettiin määräraha 16 ylimääräisen hovioikeudenneuvoksen palkkaamiseen. Vastaavanlainen määräraha on vuoden 1995 talousarvioesityksessä. Tämän vuoden ja vuoden 1995 aikana hovioikeuksissa on vakinaisia tuomarin virkoja 150 ja ylimääräisiä hovioikeudenneuvoksia 27.

Myös ylimääräisten käräjätuomareitten tarve on aina työtilanteesta johtuva. Käräjäoikeuksiin on usein saatu määräraha ylimääräisten käräjätuomareiden palkkaamiseen vain muutama kuukauden ajaksi. Näin on tapahtunut muun muassa atk-pohjaisen lainhuuto- ja kiinnitysrekisterin käyttöönoton edellyttämää tarkistustyötä varten. Vuoden 1993 helmikuun 8. päivänä voimaantulleet lait yrityksen saneerauksesta (47/93) ja yksityishenkilön velkajärjestelystä (57/93) toivat alioikeuksiin uusia tehtäviä, joita varten tuolloin saatiin määräraha ylimääräisten tuomareiden palkkaamiseksi. Myös laajan ja pitkään kestäneen alioikeusuidistuksen koulutuksen vuoksi jouduttiin käräjäoikeuksiin palkkaamaan verraten lyhyeksi aikaa ylimääräisiä tuomareita. Käräjäoikeuksissa määräaikaisten tuomareiden osuus on vielä suurempi kuin hovioikeuksissa. Ylimääräisiä käräjätuomareita on tällä hetkellä lähes 100 vakinaisten 428 tuomarin lisäksi. Ylimääräisten käräjätuomareiden työpanos merkitsee 43 henkilötyövuotta. Koska ylimääräisten käräjätuomareiden lukumäärä on edellä mainitun suuruinen, osoittaa tämäkin, että heidät nimitetään varsin lyhyiksi ajoiksi.

Edellä mainitut ylimääräiset hovioikeudenneuvosten virat, joihin saatiin määräraha lisätalousarviossa, perustettiin heinäkuun 1 päivästä 1994 alkaen. Nimitysmenettely saatiin päätökseen vasta syyskuussa. Menettelyn hitaudesta johtuen on menetetty usean kuukauden työpanos. Myös käräjäoikeuksiin saatiin toisessa lisätalousarviossa määräraha ylimääräisten käräjätuomareiden palkkaamiseen. Nimitysmenettely näidenkin virkojen osalta saatiin päätökseen vasta syyskuun lopussa. Nimitetyt

saattoivat aloittaa viroissaan lokakuun tai marraskuun alusta lukien. Heidät on nimitetty virkoihinsa vuoden loppuun saakka.

Parhaimmassakin tapauksessa viran täyttö kestää yli kaksi kuukautta viran hakukuulutuksesta nimittämiseen. Koska määräraha ylimääräisten tuomareiden palkkaamiseen saadaan yleensä aina tilanteessa, jolloin on tarve saada nopeasti lisää lainkäyttöhenkilökuntaa, nykyinen nimitysmenettely on liian hidas. Sitä noudatettaessa joudutaan tilanteeseen, jolloin se määräaika, joksi esimerkiksi ylimääräinen käräjätuomari on tarkoitus nimittää, on jo kulunut tai sitä on vain vähän jäljellä, kun nimittämisenettely on käyty loppuun. Tämän vuoksi tehtävään on jouduttu määräämään sijainen, kunnes nimittäminen on tapahtunut. Käräjäoikeuden toiminnan kannalta ei ole tarkoituksenmukaista, että viran hoito joudutaan lyhyeksi ajaksi jakamaan useamman henkilön kesken.

Niissä tapauksissa, kun käräjätuomarille on määrätty viransijainen enintään kuudeksi kuukaudeksi, on laamanni voinut antaa määräyksen. Käräjäoikeusasetuksen (582/93) 8 §:n 2 momentin mukaan käräjätuomarille vuoden aikana myönnettävästä enintään kuusi kuukautta kestävästä virkavapaudesta päättää laamanni, enintään vuoden kestävästä virkavapaudesta hovioikeus ja yli vuoden kestävästä virkavapaudesta korkein oikeus. Pykälän 3 momentin mukaan viran hoidosta virkavapauden aikana päättää sama viranomainen, joka siitä myöntää virkavapauden. Edelleen asetuksen 10 §:n mukaan avoinna olevan viran hoidosta on soveltuvin osin voimassa, mitä viran hoidosta virkavapauden aikana on säädetty. Vastaavasti hovioikeus voi määrätä enintään kuuden kuukauden ajaksi sijaisjäsenen silloin, kun hovioikeudessa on jäsenen virka avoinna tai joku jäsenistä on virkavapaana. Tätä pidemmäksi ajaksi sijaisjäsenen määrää korkein oikeus. Käytännössä siis näinkin pitkät sijaisuudet on voitu täyttää varsin yksinkertaisin menettelyin.

Ehdotettu menettely

Edellä kerrotun vuoksi esitetään, että ylimääräisen hovioikeudenneuvoksen ja ylimääräisen käräjätuomarin nimittämisenettelyä yksinkertaistettaisiin siten, että heidät nimittäisi korkein oikeus hovioikeuden esityksestä. Kun

esityksen tekisi hovioikeus, turvattaisiin sen mukanaolo nimitysasioissa entiseen tapaan.

Hovioikeudessa virkanimityksiin liittyvät asiat on perinteisesti käsitelty täysistunnossa. Vaikeutena hovioikeuden täysistunnon työskentelyssä on suurimmissa hovioikeuksissa se, että täysistuntoon osallistuu jopa useita kymmeniä henkilöitä. Tällöin ehdollepanojen ja esitysten tekeminen on käytännössä usein hankalaa. Sama vaikeus saattaa tulla esiin perusteltaessa esityksiä. Tästä huolimatta hovioikeuksien käytäntöä tulisi muuttaa niin, että ehdollepanot ja tämän ehdotuksen mukaisissa tilanteissa esitykset perusteltaisiin. Nimitysasioiden käsittelyn siirtämistä tuomarinuratoimikunnan ehdottamin tavoin hovioikeuden johtoryhmälle tulisi myös harkita. Tässä suhteessa muutos nykyiseen menettelyyn lienee kuitenkin tarkoituksenmukaisinta selvittää uudistettaessa myöhemmin mahdollisesti koko nimitysjärjestelmää.

Viranhakijoiden oikeusturvan takaamiseksi heillä olisi mahdollisuus tehdä muistutus hovioikeuden esityksestä korkeimmalle oikeudelle. Muistutusmahdollisuuden on katsottu yleensä olevan olemassa ilman nimenomaista säännöstäkin. Nytkään ei esitetä asian sääntelemistä. Muistutuksen tekemiselle ei olisi mitään määraaikaa, vaan se voitaisiin tehdä nimittämiseen saakka.

1.2. Käräjäoikeuksien toiminnan kehittämistarpeet

Notaarin tehtävät

Käräjäoikeuslain 17 §:ssä luetellaan tehtävät, joihin laamanni voi määrätä notaarin. Pykälän 1 momentin 2 kohdan b alakohdan mukaan laamanni voi määrätä virassa neljä kuukautta olleen notaarin toimimaan käräjäoikeuden puheenjohtajana yhden tuomarin istunnossa rikosasiassa paitsi käsiteltäessä pakkokeinolain (450/87) mukaisia vangitsemis- ja matkustuskieltoasioita. Oikeudenkäymiskaaren mukaan käräjäoikeus voi yhden tuomarin istunnossa tuomita rangaistukseksi ainoastaan sakkoo. Toisaalta rangaistusten täytäntöönpanosta annetun asetuksen perusteella tuomioistuimen yksi lakimiesjäsen on oikeutettu ratkaisemaan sakon muuntorangaistusasioita. Vastaavasti ehdotetaan, että notaari voitaisiin määrätä käsit-

telemään näitä asioita. Muutos olisi tarkoituksenmukainen paitsi auskultantin oman harjaantumisen myös käräjäoikeuden järkevän työnjanon kannalta.

Pykälän 2 momentin mukaan laamanni voi määrätä virassa neljä kuukautta olleen notaarin toimimaan erityisestä syystä yksittäisessä asiassa paitsi käräjäoikeuden jäsenenä myös puheenjohtajana oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 1 §:ssä tarkoitettussa kokoonpanossa, ei kuitenkaan rikosasiassa, jossa syytetty on vangittu tai jossa asiassa ilmenevien seikkojen vallitessa voi seurata muu tai ankarampi rangaistus kuin sakkoo tai kaksi vuotta vankeutta. Oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 1 §:ssä säädetään puheenjohtajan ja kolmen lautamiehen käsittävistä kokoonpanosta.

Käytännössä on ilmennyt epäkohdaksi, että notaarin mahdollisuus toimia niin sanotun lautamieskokoonpanon puheenjohtajana on varsin tiukasti rajattu. Puutteeksi on koettu, etteivät notaarit voi johtaa lautamieskokoonpanossa puhetta ratkaistaessa yksinkertaisia rikosasioita, esimerkiksi törkeitä rattijuopumusrikoksia. Tavallisen rattijuopumusrikoksen he voivat käsitellä yhden tuomarin istunnossa. Näiden asioiden käsittelyssä ei ole useinkaan merkittävää eroa. Molemmat rikostyyppit ovat yleensä yksinkertaisia ratkaista. Rangaistusikäntö niissä on vakiintunut.

Heinäkuun 15 päivänä 1994 annetulla lailla rikoslain 23 luvun muuttamisesta (655/94) muutettiin säännöksiä siten, että jos rikoksen tekijän veren alkoholipitoisuus on vähintään 1,2 promillea, hänet voidaan tuomita törkeästä rattijuopumuksesta. Ennen lain muutosta promilleraja oli 1,5. Rangaistusasteikkoa ei muutettu. Hallituksen esityksessä Eduskunnalle rikoslain 23 luvun muuttamisesta (HE 18/1992 vp) arvioidaan, että promillerajan alentaminen lisää rattijuopumuksen sijasta törkeinä rattijuopumuksina tuomittavien tapausten määrää noin 3 500—4 100 vuosittain. Jos notaarit voisivat käsitellä näistä yksikertaisimmat asiat, vapauttaisi se käräjätuomareiden työpanosta vaikeampiin asioihin.

Tuomioistuinharjoittelun keskeisenä asiana tuomarin tehtäviin harjaantumisessa voidaan edelleenkin pitää nimenomaan istunnon puheenjohtajana toimimista. Auskultantille olisikin tärkeää saada kokemusta lautamiesten kanssa työskentelystä. Samoin työskentely lainoppineen jäsenen johdolla istunnossa on notaarin koulutuksessa tärkeää.

Kärjäviskaali

Kärjäoikeuksien lainkäyttöhenkilöstön virkarakennetta ehdotetaan kehitettäväksi. Se toteutettaisiin perustamalla tuomarin ja notaarin väliin sijoitettavia kärjäviskaalin virkoja. Koska kysymyksessä olisi virkamies, joka rajoitetussa määrin suorittaisi lainkäyttötehtäviä, säännökset ehdotetaan otettavaksi lakiin. Kärjäviskaalilla olisi suoraan lain nojalla kelpoisuus tehdä kaikkia niitä tehtäviä, joita notaari voidaan määrätä suorittamaan. Hän toimisi myös notaareiden opastajana. Kärjäviskaalin virka voisi olla myös tuomioistuinuralle aikovan lakimiehen auskultointiaikana hankkimia taitoja syventävänä kouluttautumisvirkana tuomioistuintyöskentelyyn.

Kärjäoikeuksiin on saatu alioikeusuudistukseen liittyvien tehtävien siirron myötä henkilöitä virkoineen lääninhallituksista. Osittain synnä siirtoihin on ollut myös lääninhallitusten uudelleen organisointi ja toisaalta kärjäoikeuksien jatkuva pula lainkäyttöhenkilöstöstä. Kärjäoikeuksiin on näin siirtynyt ensi vuodenvaihteeseen mennessä 14 henkilöä, joilla on oikeustieteen kandidaatin tutkinto ja useimmilla varatuomarin arvo. Osa henkilöistä suorittaa parhaillaan tuomioistuinharjoittelua. Heillä ei kuitenkaan nykyisten säännösten voimassa ollessa ole mahdollisuutta suorittaa sellaisia tehtäviä, joihin laamanni voi määrätä notaarin. Lääninhallituksista siirtyneiden henkilöiden virkanimike on ylitarkastaja, joka on pareminkin hallintoon kuuluva nimike eikä kuvaa niitä tehtäviä, joita kärjäviskaalille ehdotetaan. Kärjäoikeuden tarkoituksenmukaisen työnjaon mahdollistamiseksi laajennettaisiin kyseisten henkilöiden toimenkuvaa ja viran nimike muutettaisiin kärjäviskaaliksi.

Tuomarinuratoimikunta on tuomioistuinharjoittelua käsitellessään esittänyt, että tuomioistuinuralle aikovat voisivat kaikille yhteisen harjoittelujakson jälkeen jatkaa harjoittelua toisena vuonna kärjäoikeudessa. Mietinnön mukaan virkanimikkeenä voisi olla kärjäviskaali. Toimikunta lausuu kärjäviskaalin tehtävien osalta seuraavaa: ”Kärjäviskaali voisi suorittaa ensinnäkin kärjäoikeuslaissa säädettyjä lainkäyttötehtäviä. Harjoittelun sisällöllisen motivaation kannalta olisi kuitenkin tarpeellista kehittää yli vuoden kestävä harjoittelun sisältöä siten, että toimivaltaa lainkäyttötehtävien suorittamisessa lisättäisiin. Kärjäviskaali voisi toimia puheenjohtajana esimerkiksi

lautamieskoonpanossa käsiteltävissä rikosasioissa ja jäsenenä kolmen tuomarin kokoonpanossa sekä osallistua tiettyjen riita-asoiden valmisteluistuntoihin puheenjohtajana. Lisäksi kärjäviskaali voisi toimia kärjätuomareiden sijaisena lomien tai lyhyiden virkavapauksien aikana. Kärjäviskaalin käyttö erityisesti pienissä kahden tai kolmen tuomarin kärjäoikeuksissa olisi omiaan lisäämään myös viraston toimintaedellytyksiä.”

Vaikka ehdotus kärjäviskaaleitten virkojen perustamisesta on lähtöisin tässä vaiheessa ensisijaisesti käytännön tilanteesta, voitaisiin kärjäviskaalin tehtäväkuvaa vastaisuudessa kehittää enemmän toimikunnan esittämän mukaisesti kouluttautumisviraksi. Tällöin virkaan voisivat hakeutua esimerkiksi hovioikeudessa jonkin aikaa esittelijöinä työskennelleet tai muut tuomioistuinuralle hakeutuvat henkilöt. Ajan myötä voitaisiin harkita myös sitä, että virkoihin nimitettäisiin yleensä määrääjäksi.

Kansliahenkilökuntaan kuuluvien lainkäyttötehtävät

Kärjäoikeuslain 19 § mahdollistaa laamannin kirjallisesti määräämään tietyn edellytyksin kansliahenkilökuntaan kuuluvan suorittamaan laissa lueteltuja lainkäyttötehtäviä. Hänet voidaan määrätä muun muassa antamaan yksipuolisia tuomioita oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:ssä tarkoitetuissa yksinkertaisissa velkomusasioissa. Lainkohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että kansliahenkilökuntaan kuuluva voitaisiin määrätä paitsi antamaan yksipuolinen tuomio myös tekemään päätös edellä mainitussa, oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:ssä tarkoitettussa summaarisessa asiassa silloin, kun kantaja on peruuttanut kanteensa eikä vastaaja ole vaatinut asian ratkaisemista. Kyseessä on tällöin asian sillensä jättämistä koskeva päätös, joka ei vaadi harkintaa. Edelleen kansliahenkilökuntaan kuuluva voitaisiin määrätä antamaan tuomio summaarisessa asiassa silloin, kun vastaaja on vastannut kanteeseen, mutta vastauksessa on myönnetty kaikki kantajan vaatimukset oikeiksi. Ehdotuksen sisältämät muutokset eivät ratkaisuna ole ainaakaan vaikeampia kuin yksipuolisen tuomion antaminen. Kysymys on käytännössä havaitusta tehtäväjaon järkevöittämisestä.

Istunnon kokoonpanon täydentäminen uudella lautamiehellä

Ennen käräjäoikeuslakia voimassa olleessa laissa kihlakunnanoikeuden lautakunnasta (322/69) säädettiin, että jos kihlakunnanoikeuden lautakunta jäi poikkeuksellisesti vajaaluokiseksi, puheenjohtaja saattoi ottaa tilapäiseksi lautamieheksi henkilön, jolla oli tähän tehtävään kelpoisuus. Käräjäoikeuslaissa ei ole vastaavaa säännöstä. Käytännössä on ilmenyt, että tilanteissa, joissa lautamies ei ole saapunut istuntoon tai hän on esteellinen, sijaisen hankkiminen lautamieheksi valittujen joukosta ei aina ole käynyt ilman suurempaa hankaluutta. Jottei istuntoa jouduttaisi peruuttamaan tai jottei istunnon alkaminen kohtuuttomasti viivästyisi, tulisi käräjäoikeuslakiin ottaa vanhaa lakia vastaava säännös. Ehdotuksessa tarkoitettu henkilö ei voisi ottaa osaa kesken olevan asian käsittelyyn riita-asiassa. Siksi pykälän suoma mahdollisuutta voitaisiin käyttää riita-asioissa ainoastaan käsittelyä aloitettaessa.

2. Esityksen vaikutukset

Ylimääräisten hovioikeudenneuvosten ja kärjätuomareitten nimitysmenettelyn nopeuttaminen vaikuttaisi kyseisten tuomioistuinten työtilannetta parantavasti. Käräjäoikeuden

henkilöstörakenteen kehittäminen kärjäviskaalin virkoja perustamalla samoin kuin notaarien tehtäväalueen laajentaminen järkevöittäisi käräjäoikeuksien sisäistä työnjakoa. Sama vaikutus olisi myös kansliahenkilöstön tehtävien laajentamisella.

Esityksellä ei ole taloudellisia vaikutuksia.

3. Asian valmistelu

Ehdotus hallituksen esitykseksi on valmisteltu virkatyönä oikeusministeriössä. Ehdotuksesta on saatu lausunnot korkeimman oikeuden presidentiltä ja osastojen puheenjohtajilta, hovioikeuksien presidenteiltä, Kokemäen ja Tampereen käräjäoikeuden laamannilta sekä Joensuun ja Vantaan käräjäoikeudelta.

Nimitysmenettelyn osalta lausunnonantajien kannanotot ovat yhtä lukuunottamatta yhtenevät ehdotuksen kanssa. Yksi lausunnonantajista katsoo, että laamannin tulisi voida päättää enintään kuuden kuukauden pituiseksi määräajaksi perustetun ylimääräisen kärjätuomarin viran hoidosta ilman, että hovioikeus julistaa viran haettavaksi. Kahdessa lausunnossa on lisäksi painotettu laamannin kuulemista ennen hovioikeuden esityksen tekemistä.

Lausunnonantajat ovat hyväksyneet kärjäviskaalin viran ja toimenkuvan samoin kuin ehdotetut muutokset notaarin ja kansliahenkilökunnan suorittamiin lainkäyttötehtäviin.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Hovioikeuslaki

5 §. Kuten yleisperusteluissa on todettu, tarve nimittää ylimääräisiä hovioikeudenneuvoksia johtuu yleensä hovioikeuden asiaruuhkista. Sen jälkeen kun määräraha virkoihin on saatu, tulisi ne voida täyttää mahdollisimman nopeasti. Nykyisin noudatettava, vakinaisen hovioikeudenneuvoksen nimitystä vastaava menettely kestää yleensä useita kuukausia ehdollepano-, valitus-, lausunto- ja nimitysvaiheineen.

Määräraha ylimääräisten hovioikeudenneuvosten palkkaamiseen saadaan yleensä enintään vuodeksi valtion talousarviossa. Ylimää-

raisten hovioikeudenneuvosten virkojen osalta ehdotetaan, että korkein oikeus voisi suorittaa nimityksen hovioikeuden esityksestä. Virka julistettaisiin normaalilla tavalla haettavaksi. Hovioikeusasetusta (211/94) muutettaisiin siten, että esityksen korkeimmalle oikeudelle tekisi hovioikeuden täysistunto.

1.2. Käräjäoikeuslaki

3 §. Ylimääräiset kärjätuomarit nimitetään nykyisin samassa järjestyksessä kuin vakainsetkin käräjätuomarit. Menettely on sama kuin edellä kuvattu menettely hovioikeuksien jäsenen osalta virkaehdotuksineen sekä valitus- ja

lausuntomenettelyineen. Ylimääräisiä kärjätuomareita nimitetään kärjäoikeuksiin usein vain muutaman kuukauden, kuitenkin enintään vuoden ajaksi.

Edellä kerrotuista syistä ehdotetaan, että kärjäoikeuslain 3 §:ää muutettaisiin niin, että ylimääräisen kärjätuomarin nimittäisi korkein oikeus hovioikeuden esityksestä. Tässäkin tapauksessa esityksen tekisi hovioikeudessa täysistunto. Virka julistettaisiin normaalilla tavalla haettavaksi.

Kärjätuomarin nimittämistä koskeva säännös otettaisiin pykälän 2 momenttiin. Voimassa olevaa 2 momenttia vastaava säännös olisi pykälän 3 momentissa, niin muutettuna, että siinä ei enää mainittaisi kärjätuomarin nimittämistä.

3 a §. Yleisperusteluissa kerrotun mukaisesti ehdotetaan kärjäoikeuden henkilöstörakennetta kehitettäväksi perustamalla kärjäviskaalin virkoja.

Ennen alioikeusuudistuksen toteutumista suurimmassa osassa alioikeuksia, kihlakunnan-oikeuksissa, oli kanslianotaarin virkoja. Kanslianotaarit olivat tuomioistuinharjoittelunsa loppuvaiheessa olevia tai harjoittelunsa jo suorittaneita virkamiehiä, jotka toimivat muun lainkäyttöhenkilöstön apuna notaareiden kouluttajina ja olivat kelpoisia eri määräyksestä toimimaan kihlakunnanoikeuden istunnon puheenjohtajina ja kärjätuomarin sijaisina. Ehdotettu kärjäviskaalin virka olisi luonteeltaan samantyyppinen kuin kanslianotaareiden virat olivat. Tuomioistuinuralle aikovalle, auskultoinnin suorittaneelle lakimiehelle kärjäviskaalin virka antaisi mahdollisuuden syventää tuomioistuinharjoittelusta saatuja taitoja.

Kärjäviskaalin kelpoisuusvaatimuksena olisi oikeustieteen kandidaatin tutkinto ja kokeudesta tuomarin tehtävän hoitamisessa. Kärjäviskaaliksi nimittäminen edellyttäisi siten suoritettua tuomioistuinharjoittelua ja varatuomarin arvoa. Kuten yleisperusteluissa on selostettu, alkuvaiheessa kärjäviskaaleiksi tulisivat lääninhallituksista kärjäoikeuksiin virkoineen siirtyneet kelpoisuusvaatimuksen täyttävät lakimiehet.

Hovioikeus nimittäisi kärjäviskaalin. Hovioikeus myös julistaisi virat haettaviksi.

3 b §. Kärjäviskaali voisi suorittaa niitä tehtäviä, joihin laamanni voi määrätä notaarin. Kärjäviskaalilla olisi suoraan virkansa nojalla kelpoisuus tehtäviin, eikä erillistä laamannin määräystä tarvittaisi. Samoin kuin notaarin

osalta laamannin tulisi valvoa, ettei kärjäviskaalin ratkaistavaksi annettaisi liian vaikeita asioita.

8 a §. Käytännössä on ilmennyt tilanteita, jolloin istuntovuorossa ollut lautamies on äkillisen esteen vuoksi jäänyt saapumatta kärjäoikeuden istuntoon tai hän on ollut esteellinen. Lautamiehen tehtävä on sivutoiminen, eikä toisen lautamiehen hankkiminen istuntoon aina onnistu. Joissakin tapauksissa istunto on jouduttu tämän vuoksi peruuttamaan. Ongelmia on esiintynyt nimenomaan pienissä kärjäoikeuksissa. Kun istuntopaikkoja on useita ja kunnasta valittuja lautamiehiä vähän, saattavat pitkät välimatkat olla esteenä sille, että paikalle saataisiin toinen lautamies.

Edellä sanotun vuoksi ehdotetaan, että kärjäoikeuden puheenjohtaja voisi tuollaisissa tilanteissa kutsua istuntoon jonkun lautamiehen kelpoisen henkilön. Häneen sovellettaisiin muutenkin, mitä lautamiehestä säädetään.

Tarkoituksena on, että säännöstä sovellettaisiin vain poikkeuksellisesti. Ensisijaisesti on pyrittävä hankkimaan istuntoon joku lautamiehiksi valituista.

Tilapäisesti lautamieheksi otetun olisi ennen tehtävään ryhtymistään vannottava tuomarinvala tai annettava tuomarinvakuutus kärjäoikeudessa. Kärjäoikeuden päätösvaltaisuutta koskevien säännösten mukaan olisi siten mahdollista vannon vala tai antaa vakuutus esimerkiksi kärjäoikeuden yhden lainoppineen jäsenen ollessa läsnä.

17 §. Pykälässä säädetään niistä tehtävistä, joita laamanni voi määrätä notaarin suorittamaan. Voimassa olevassa muodossaan pykälä antaa laamannille mahdollisuuden määrätä virassaan neljä kuukautta olleen notaarin toimimaan puheenjohtajana tietyissä asioissa yhden tuomarin istunnoissa.

Paitsi pakkokeinolain mukaisissa vangitsemis- ja matkustuskieltoasioissa notaari voidaan määrätä toimimaan puheenjohtajana rikosasioissa yhden tuomarin istunnossa. Oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 6 §:n (1052/91) mukaan kärjäoikeus on rikosasiassa päätösvaltainen silloin, kun siinä on yksin puheenjohtaja, jos syytteessä tarkoitettusta rikoksesta ei syytteessä mainittujen seikkojen vallitessa tehtynä ole säädetty muuta tai ankarampaa rangaistusta kuin sakko tai vankeutta enintään yksi vuosi kuusi kuukautta. Tällöin rangaistukseksi ei voida tuomita ankarampaa rangaistusta kuin sakko. Rangaistusten täytäntöönpanosta anne-

tun asetuksen 6 luvun 7 §:n 2 momentin mukaan sakon muuntorangaistusasian voi käsitellä yksi lainoppinut jäsen.

Kysymyksessä olevassa käräjäoikeuslain kohdassa puhutaan rikosasiasta, josta voidaan siis tuomita ainoastaan sakkoo. Kun sakon muuntorangaistusasioissa on kysymyksessä sakon muuntaminen vankeusrangaistukseksi ja kun näiden asioiden osalta lainsäädäntöön sisältyy erillinen toimivaltanormi, vaatinee käräjäoikeuslain 17 § muutoksen, jotta notaari voitaisiin määrätä ratkaisemaan sakon muuntorangaistusasioita.

Yleisperusteluissa mainittujen asioiden lisäksi voidaan muutosehdotusta perustella sillä, että sakon muuntorangaistusasioista suurin osa on yksinkertaisia ratkaista, eivätkä ne vaadi enempiä harkintaa kuin ne rikosasiat, joita notaari voidaan jo nyt määrätä yksin käsittelemään.

Puheenjohtajana lautamieskokoontalon notaari voi toimia vain erityisestä syystä yksittäisessä asiassa. Käytännössä on ilmennyt, että osa yhden tuomarin kokoonpanossa käsiteltävistä asioista on vaikeampia kuin täysilukuisessa kokoonpanossa ratkaistavat rikosasiat. Yleisperusteluissa kuvatuista syistä ehdotetaan, että laamanni voisi määrätä virassaan neljä kuukautta olleen notaarin edelleenkin toimimaan yksittäisessä asiassa jäsenenä ja lautamieskokoontalon puheenjohtajana. Erityistä syytä määräykseen ei enää vaadittaisi. Laamanni antaisi notaarille esimerkiksi määräyksen toimia istunnon puheenjohtajana tietyinä päivinä käsiteltäessä laamannin erikseen määräämiä asioita. Tällöin laamanni voisi valita etukäteen kyseiselle päivälle määrättyistä asioista ne, jotka notaari voisi käsitellä. Tuona päivänä käsiteltäviksi sovitut muut, vaikeimmat asiat ratkaistaisiin samassa istunnossa vakinaisen tuomarin toimiessa puheenjohtajana. Jos päivän kaikki asiat olisivat yksinkertaisia, auskultantin käsiteltäväksi sopivia asioita, määräys voitaisiin antaa koko päivälle. Edellytyksenä kuitenkin olisi, että laamanni olisi todennut asioiden olevan luonteeltaan sellaisia, että notaari voi toimia puheenjohtajana. Edelleen määräys voitaisiin antaa yksittäistapauksittain myös siten, että notaari "istuisi" päivän jutuista vain esimerkiksi yhden. Nämä yksittäiset asiat voitaisiin ottaa huomioon harkittaessa, onko notaari toiminut riittävässä määrin istunnon puheenjohtajana saadakseen varatuomarin arvonimen.

Paitsi notaarin oman harjaantumisen kannalta olisi menettelyn muuttamisesta hyötyä myös tuomioistuimen toimintaa ajatellen, kun yksinkertaisten asioiden käsitelyssä puhetta voisi johtaa notaari eikä näihin asioihin sidottaisi käräjätuomarin työpanosta.

Pykälän 2 momentin johdantolauseeseen muutos merkitsee käytännössä sitä, että notaari tulisi entistä useammin toimimaan lautamieskokoontalon puheenjohtajana. Notaari voisi käsitellä nykyistä enemmän yksinkertaisia rikosasioita ja lautamieskokoontalon ratkaistavia muita, lähinnä perheoikeudellisia asioita. Muutos mahdollistaa myös notaarin määräämisen pykälän 2 momentin 1—3 kohdissa mainituissa tapauksissa jäseneksi yksittäisessä asiassa. Myöskään näiden asioiden osalta ei enää vaadittaisi erityistä syytä.

Käräjäoikeuslain 17 §:n 3 momentin mukaan notaaria ei saa määrätä yksin tai käräjäoikeuden puheenjohtajana käsittelemään asiaa, jota laatunsa tai laajuutensa vuoksi on pidettävä vaikeana ratkaista. Notaarina toimiminen on tuomarin tehtäviin kouluttautumista, jonka ohjauksesta ja valvonnasta virastossa on päävastuussa laamanni. Tämä vastuu säilyisi laamannilla nykyisen laajuutena. Laamannin huolehdittavaksi jäisi edelleenkin se, ettei notaarin ratkaistavaksi annettaisi liian vaikeita asioita.

19 §. Pykälässä ehdotetaan laamannin määräysvaltaa laajennettavaksi siten, että kansliahenkilökuntaan kuuluva voisi antaa tuomion oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:n mukaisissa asioissa silloin, kun vastaaja on myöntänyt kanteen kokonaan oikeaksi. Samoin hän voisi tehdä päätöksen asian sillensä jättämisestä, jos kantaja on peruuttanut kanteensa eikä vastaaja vaadi asian ratkaisemista. Kummassakaan tapauksessa ei vaadita harkintaa.

Käräjäoikeuslain 19 §:n 2 momentin mukaan jos asia on laaja, tulkinnanvarainen tai muutoin vaikea ratkaista, se on siirrettävä notaarin tai käräjäoikeuden lainoppineen jäsenen ratkaistavaksi. Sama rajoitus koskisi luonnollisesti myös niitä tehtäviä, joita laamanni voisi tämän ehdotuksen mukaisesti määrätä kansliahenkilökuntaan kuuluvan ratkaisemaan.

Käräjäoikeuslain 19 §:stä ehdotetaan samalla poistettavaksi maininnat perukirjojen rekisteröinnistä ja perunkirjoitusajan pidennyksen myöntämisestä. Nämä tehtävät ovat siirtyneet perintökaaren 20 luvun muuttamisesta annetulla lailla (733/94) verotoimistoille.

2. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun ne on hyväksytyt ja vahvistettu. Tämän vuoden toisessa lisätalousarviossa saadulla määrärahalla nimitettyjen ylimääräisten käräjätuomareiden toimikausi päättyy vuoden lopussa. Edellyttäen, että ensi vuoden talousarviossa saadaan vastaava määräraha, on nimitysmenettely jälleen aloitettava alusta. Jottei menettely kestäisi kohtuuttoman kauan, tulisi lait saada voimaan mahdollisimman pikaisesti. Vielä ehdotetaan, että ennen lakien voimaantuloa voidaan ryhtyä niiden

täytäntöön panemiseksi tarvittaviin toimenpiteisiin.

3. Säättämisjärjestys

Esitykseen sisältyvät lakiehdotukset on käsiteltävä perustuslain säättämisjärjestyksessä, koska niissä ehdotetaan poikettavaksi hallitusmuodossa säädetystä nimitysmenettelystä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

hovioikeuslain 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädetyllä tavalla,

muutetaan 21 päivänä tammikuuta 1994 annetun hovioikeuslain (56/94) 5 §:n 2 momentti seuraavasti:

5 §

Ylimääräiset hovioikeudenneuvokset

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöön panemiseksi tarvittaviin toimenpiteisiin.

Korkein oikeus nimittää ylimääräisen hovioikeudenneuvoksen hovioikeuden esityksestä. Ylimääräisellä hovioikeudenneuvoksella on hallitusmuodossa tuomarille säädetty virassapysymisoikeus sinä määräaikana, joksi hänet on nimitetty.

2.

Laki

käräjäoikeuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädetyllä tavalla,

kumotaan 28 päivänä kesäkuuta 1993 annetun käräjäoikeuslain (581/93) 19 §:n 1 momentin 6 ja 8 kohta,

muutetaan 3 §:n 2 momentti, 17 §:n 1 momentin 2 kohdan b alakohta ja 2 momentin johdantokappale sekä 19 §:n 1 momentin 3 kohta sekä

lisätään 3 §:ään uusi 3 momentti ja lakiin uusi 3 a, 3 b ja 8 a §, seuraavasti:

3 §

Korkein oikeus nimittää ylimääräisen käräjätuomarin hovioikeuden esityksestä.

Ylimääräisen käräjätuomarin kelpoisuudes-

ta, virassapysymisoikeudesta sinä määräaikana, joksi hänet on nimitetty, sekä palkkauksen perusteista on voimassa, mitä käräjätuomarista säädetään.

3 a §

Käräjäoikeudessa voi olla kärjäviskaalin virkoja.

Kärjäviskaalin on oltava oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittanut henkilö, jolla on kokemusta tuomarin tehtävän hoitamisesta.

Hovioikeus nimittää kärjäviskaalin.

3 b §

Kärjäviskaali on ilman eri määräystä toimivaltainen suorittamaan kaikkia niitä tehtäviä, joita laamanni voi määrätä notaarin suorittamaan.

8 a §

Jos kärjäoikeuden kokoonpanoa ei tilapäisesti saada päätösvaltaiseksi sen vuoksi, että lautamiehelle on tullut este, eikä kokoonpanoa kärjäoikeuden toimintaa haittaamatta saada täydennetyksi lautamieheksi valitulla henkilöllä, kärjäoikeuden puheenjohtaja voi kutsua lautamieheksi tehtävään kelpoisen henkilön, jonka on ennen tehtävään ryhtymistään vannonettava tuomarinvala tai annettava tuomarinvakuutus kärjäoikeudessa.

17 §

Laamanni voi määrätä:

2) virassa neljä kuukautta olleen notaarin toimimaan kärjäoikeuden puheenjohtajana:

b) yhden tuomarin istunnossa rikosasiassa ja

sakon muuntorangaistusasiassa, ei kuitenkaan käsiteltäessä pakkokeinolain (450/87) mukaisia vangitsemis- ja matkustuskieltoasioita; ja

Lisäksi laamanni voi määrätä virassa neljä kuukautta olleen notaarin toimimaan yksittäisessä asiassa:

19 §

Laamanni voi kirjallisesti määrätä kansliahenkilökuntaan kuuluvan, joka on vannonut tuomarinvalaa vastaavan valan tai antanut vastaavan vakuutuksen sekä saanut tehtävään tarvittavan koulutuksen ja jolla on tehtävän hoitamiseen riittävä taito:

3) oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:n mukaisissa asioissa:

a) antamaan yksipuolisia tuomioita;

b) antamaan tuomioita silloin, kun vastaaja on myöntänyt kanteen; sekä

c) tekemään päätöksiä asian jättämisestä sil lensä, kun kantaja on peruuttanut kanteensa eikä vastaaja vaadi asian ratkaisemista;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöön panemiseksi tarvittaviin toimenpiteisiin.

Helsingissä 21 päivänä lokakuuta 1994

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Oikeusministeri *Anneli Jäätteenmäki*

1.

Laki**hovioikeuslain 5 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädetyllä tavalla,

muutetaan 21 päivänä tammikuuta 1994 annetun hovioikeuslain (56/94) 5 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 §

Ylimääräiset hovioikeudenneuvokset

Ylimääräinen hovioikeudenneuvos nimitetään samassa järjestyksessä kuin hovioikeuden vakinainen jäsen. Ylimääräisellä hovioikeudenneuvoksella on tuomarille säädetty virassapysymisoikeus sinä määräaikana, joksi hänet on nimitetty.

Korkein oikeus nimittää ylimääräisen hovioikeudenneuvoksen hovioikeuden esityksestä. Ylimääräisellä hovioikeudenneuvoksella on hallitusmuodossa tuomarille säädetty virassapysymisoikeus sinä määräaikana, joksi hänet on nimitetty.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 199 .

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöön panemiseksi tarvittaviin toimenpiteisiin.

2.

Laki**käräjäoikeuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädetyllä tavalla,

kumotaan 28 päivänä kesäkuuta 1993 annetun käräjäoikeuslain (581/93) 19 §:n 1 momentin 6 ja 8 kohta,

muutetaan 3 §:n 2 momentti, 17 §:n 1 momentin 2 kohdan b alakohta ja 2 momentin johdantokappale sekä 19 §:n 1 momentin 3 kohta sekä

lisätään 3 §:ään uusi 3 momentti ja lakiin uusi 3 a, 3 b ja 8 a §, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

Ylimääräisen kärjätuomarin kelpoisuudesta, nimittämisestä, virassapysymisoikeudesta sinä määräaikana, joksi hänet on nimitetty, sekä palkkauksen perusteista on voimassa, mitä kärjätuomarista säädetään.

Korkein oikeus nimittää ylimääräisen kärjätuomarin hovioikeuden esityksestä.

Ylimääräisen kärjätuomarin kelpoisuudesta, virassapysymisoikeudesta sinä määräaikana, joksi hänet on nimitetty, sekä palkkauksen perusteista on voimassa, mitä kärjätuomarista säädetään.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 a §

Käräjäoikeudessa voi olla kärjäviskaalin virkoja.

Kärjäviskaalin on oltava oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittanut henkilö, jolla on kokemusta tuomarin tehtävän hoitamisesta.

Hovioikeus nimittää kärjäviskaalin.

3 b §

Kärjäviskaali on ilman eri määräystä toimivaltainen suorittamaan kaikkia niitä tehtäviä, joita laamanni voi määrätä notaarin suorittamaan.

8 a §

Jos käräjäoikeuden kokoonpanoa ei tilapäisesti saada päätösvaltaiseksi sen vuoksi, että lautamiehelle on tullut este, eikä kokoonpanoa käräjäoikeuden toimintaa häiritsemättä saada täydennetyksi lautamieheksi valitulla henkilöllä, käräjäoikeuden puheenjohtaja voi kutsua lautamieheksi tehtävään kelpoisen henkilön, jonka on ennen tehtävään ryhtymistään vannottava tuomarinvala tai annettava tuomarinvakuutus käräjäoikeudessa.

17 §

Laamanni voi määrätä:

2) virassa neljä kuukautta olleen notaarin toimimaan käräjäoikeuden puheenjohtajana:

b) yhden tuomarin istunnossa rikosasiassa, ei kuitenkaan käsiteltäessä pakkokeinolain (450/87) mukaisia vangitsemis- ja matkustuskieltoasioita; ja

Lisäksi laamanni voi määrätä virassa neljä kuukautta olleen notaarin toimimaan erityisesti syystä yksittäisessä asiassa:

- 1) oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 2 §:ssä tarkoitettuna jäsenenä;
- 2) jäsenenä oikeudenkäymiskaaren 6 luvun 1 §:ssä tarkoitettussa tapauksessa;
- 3) jäsenenä oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 3 §:ssä tarkoitettussa kokoonpanossa; tai
- 4) puheenjohtajana oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 1 §:ssä tarkoitettussa kokoonpanossa, ei kuitenkaan rikosasiassa, jossa syytetty on vangittu tai jossa asiassa ilmenevien seikkojen vallitessa voi seurata muu tai ankarampi rangaistus kuin sakkoa tai kaksi vuotta vankeutta.

b) yhden tuomarin istunnossa rikosasiassa ja sakan muuntorangaistusasiassa, ei kuitenkaan käsiteltäessä pakkokeinolain (450/87) mukaisia vangitsemis- ja matkustuskieltoasioita; ja

Lisäksi laamanni voi määrätä virassa neljä kuukautta olleen notaarin toimimaan yksittäisessä asiassa:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

19 §

Laamanni voi kirjallisesti määrätä kansliahenkilökuntaan kuuluvan, joka on vannonut tuomarivalaa vastaavan valan tai antanut vastaavan vakuutuksen sekä saanut tehtävään tarvittavan koulutuksen ja jolla on tehtävän hoitamiseen riittävä taito:

3) antamaan yksipuolisia tuomioita oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:ssä tarkoitetuissa asioissa;

3) oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:n mukaisissa asioissa:

a) antamaan yksipuolisia tuomioita;

b) antamaan tuomioita silloin, kun vastaaja on myöntänyt kanteen; sekä

c) tekemään päätöksiä asian jättämisestä sillensä, kun kantaja on peruuttanut kanteensa eikä vastaaja vaadi asian ratkaisemista;

6) rekisteröimään perukirjoja;

6) (kumotaan)

8) myöntämään perunkirjoitusajan pidennyksiä.

8) (kumotaan)

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199 .

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöön panemiseksi tarvittaviin toimenpiteisiin.

